

Ἑλληνικά κράτη, ὅτε καλῶς ἐσχέποντο, ἔτεινον διὰ συμμαχικῶν δεσμῶν πρὸς τὴν συνένωσιν τῶν περιπεπλεγμένων αὐτῶν συμφερόντων. Χάρις τῇ ἀναγεννωμένη ζωνῇ ἐνεργείᾳ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος, πολλαὶ τῶν συνθηκῶν αὐτῶν, ἄγνωστοι τέως τοῖς ἱστορικοῖς, ἐξωρύχθησαν ἐσχάτως ἐκ τῆς κόπωσης. Ἐκ τῶν συναδέλφων ἡμῶν ὁ Κύριος Egger ἐργάζεται εἰς τὴν σύμπηξιν αὐτῶν. Γενήσονται δ' αὐταὶ νέα στοιχεῖα εἰσχωγῆς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ δημοσίου δικαίου.

N. M.

Ἡ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ. (*)

Ἦτον ἑνδεκάτῃ τοῦ Ἰουλίου, ἡμέρα Σαββάτου καὶ ὥρα δευτέρα μετὰ μεσημβρίαν ὅτε εἰσῆλθον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ. Ἰερὰ ἐκπληξίς μὲ κατέχει ἀκόμη, καὶ ἡ ψυχὴ μου εἶναι πλήρης μελαγχολίας καὶ συγκινήσεως.

Σιωπὴ ἄκρα ὑπῆρχε κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐν τῇ βασιλίδι ταύτῃ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, διακοπτομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπὸ τὰς ἀσθενεῖς μουσικὰς συμφωνίας τῶν *δερβισῶν* καὶ ἀπὸ τὰς ἀρρυθμοὺς φωνὰς τῶν *μουζικίδων*.

Δι' εὐρυτάτης λιθοστρώτου ἀναβάθρας ἀνέβην τὸ ὑπερῶν ἀπὸ τῆς θέσεως δὲ ταύτης, ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς ὑψηλῆς, παρουσιάσθη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸ ὠραιότερον πανόραμα, ἀφ' ὅσα εἶδον εἰς τὸν κόσμον τῆς τέχνης. Ἐκεῖθεν τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ἀπεκαλύπτετο καθ' ὅλην του τὴν μεγαλοπρέπειαν· ἐδῶ ἐφαίνετο τὸ ἱερόν ἡμικύκλιον, ἐνθα προσεφέρετο ἄλλοτε θυσία ἀνάιμακτος πρὸς τὸν υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖ τὰ Κατηχούμενα μὲ τοὺς εὐμεγέθεις κίονας τῶν ἐξ ἰάσπου καὶ πορφυρίτου! Κάτωθεν ἐξετείνετο ἀπέραντον ἔδαφος, ἐν ᾧ ἔνθεν κάκειθεν πρηνεῖς ἐν μεγίστῃ σιγῇ προσήχοντο ομάδες Ὀθωμανῶν· ἀνωθεν δὲ ἐστεφανοῦτο τὸ θαυμαστὸν οἰκοδόμημα μὲ τὸν καταπληκτικὸν ἐκείνον θάλον, τὸν ὁποῖον ἡ διάνοια ὑποθέτει ὅτι κρατοῦσι μετέωρον τὰ τέσσαρα Χερουδίμ, τὰ διαμένοντα ἀκόμη ἐκεῖ σύμβολον τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιότητος!

Πόσων αἰώνων ἱστορίαν δὲν ἀναπολεῖ εἰς τὸν περιγητὴν τὸ θέαμα τοῦτο! Τίς τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων εἰσῆλθέ ποτε εἰς τὸ τέμενος τοῦτο καὶ δὲν συνεχινήθη; τὸ πᾶν ἐκεῖ εἶναι ἀνάμνησις εὐσεβοῦς ἐποχῆς, εἶνε πλήρες θρησκευτικῶν ἀναμνήσεων...!

Ἀκολούθησόν με, ἀναγνώστα, εἰς τὴν σοβαρὰν ταύτην περιήγησιν, τῆς ὁποίας ἀτελῆ σοὶ προσφέρω εἰκόνα διὰ τοῦ μικρογραφήματος τούτου.

Ἀφίεις ἤδη τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης (τὴν νῦν ὀπλοθήκην), καὶ διὰ τῆς καλουμένης ὑψηλῆς ἢ Βασιλικῆς πύλης ἐξέρχεται εἰς εὐρυτάτην πλατείαν· ἐδῶ εἶνε τὸ πάλαι ποτὲ περιώνυμον Αὐγουσταῖον, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν τῶν Βυζαντιῶν ἀγορὰν, τὸ Μίλιον, τὴν Πιττάκην καὶ τὴν Χαλκῆν. Ἐν τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ πλατείᾳ ὑψοῦντο ἄλλοτε τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς του οἱ ἀνδριάντες, καὶ τῶν ἄλλων Αὐτοκρατόρων· αὐτοῦ ὁ Αὐγουσταῖος κίων, ἐφ' οὗ ἐξ ὀρειχάλκου κεχρυσωμένου τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἴστατο ὁ ἐφιππος ἀνδριάς, καὶ ἡ πάγκαλος διὰ στοῶν ἀψίς, ἡ φέρουσα ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἐπτὰ κίωνων τῆς τὸ ἐν τούτῳ *πίνα*. Πέριξ δὲ ὑπῆρχεν ἡ Σύγκλητος μὲ τὰς χαλκᾶς τῆς πύλας, ὅπισθεν ὁ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ναός, πέραν δὲ πρὸς δυσμὰς ὁ Ἰπποδρόμος, τὸ ἱερόν Ἀρχαῖον καὶ Τρίκλινον τῶν Πατριαρχῶν, καὶ μεταξὺ τὸ Διππιον, τὰ τῶν Ἀνακτόρων περίχρυσα χαλκᾶ προπύλαια, καὶ οὐ μακρὰν πρὸς τὴν μεσημβρίαν τὰ περιφανῆ τῶν Αὐτοκρατόρων ἀνάκτορα.

Ὅταν μὲ τὴν ἱστορίαν εἰς τὰς χεῖρας περιγηῆσαι τὸ Αὐγουσταῖον, ἐκπλήττεσαι διερχόμενος αὐτὸ σήμερον. Ἡ ὑψηλὴ λεγομένη Πύλη (*μπάμπ-ι-χουμα-γιούρ*), ἡ βρύσις Ἀχμέτ τοῦ Γ' ποταπὰ τινὰ ξύλινα καφφενεῖα καὶ αἱ πέριξ εὐτελέσταται οἰκοδομαὶ σκεπάζουσι τὴν περιώνυμον ταύτην πλατείαν. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν πλευρῶν αὐτῆς φαίνεται ἡ Ἁγία Σοφία, δόξης πεπτωκυίας μεμονωμένον λείψανον, σεβασθὲν ὑπὸ τῶν αἰώνων!

Οὕτω πλήρης ἀναμνήσεων καὶ ἀνυπομονησίας προχωρεῖς πρὸς τὸ μέγα τέμενος τῶν Καισάρων· ὅταν εἰσέλθῃς τοῦ αὐλώματος τὴν θύραν, τὰ μεγάλα προπύλαια μὲ τὰς ὀρειχαλκίνοὺς ἐννεὰ πύλας τῶν εἶναι ἤδη ἐνώπιόν σου. Ἐκτένισον τὰς εὐμεγέθεις ἐκεῖνας πύλας... Τὸ διῶμα ἐνὸς αὐτοκράτορος εἶνε γεγραμμένον ἐκεῖ ἀνεξιτήλοις γράμμασι, καὶ ὁ σταυρὸς τῆς ὀρθοδοξίας ἐκατέρωθεν ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένος ἀκόμη. Ἀναβαίνεις ἔπειτα τὰς μαρμαρίνους τῶν προπυλαίων βαθμίδας, διέρχεται τὴν στοᾶν τὴν ὀκτάστηλον, πλησιάζεις τὴν μεγάλην πύλην... θάμβος καὶ ἐκπληξίς σὲ κατακυριεύει ὅλον, ὑπερφυσικὴ τις δύναμις ἀντιπαλαίει κατὰ τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς κρίσεώς σου! Ἐτοιμος ἤδη εἶσαι νὰ κλίνῃς γόνυ, καὶ μὲ τὰ χεῖλη ν' ἀσπασθῆς τὸ ἔδαφος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τοσοῦτων ἐνδόξων Αὐτοκρατόρων καὶ εὐσεβῶν Πατριαρχῶν πόδες ἐπάτησαν!

ὑπὸ τὴν ἰσχύν τῆς ἐντυπώσεως ταύτης εἰσάγεσαι εἰς τὸν πρόναον· λαμπρὸν περιστύλιον ἐκ τεσσαράκοντα πολυτίμων κίωνων χωρίζει τὸν πρόναον ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ὠραιότατα δὲ καὶ ποικιλόχρσα μάρμαρα καθωραΐζουσι τὰς πλευρὰς καὶ τὰ τοιχοκράνα. Διέρχεται οὕτω τὴν μίαν τῶν ἐσωτερικῶν πυλῶν, ἀνωθεν τῆς ὁποίας ἱερόν τι ἐκτυπον ἐκ μωσαϊκοῦ θεωρεῖται εἰσέτι, καὶ ἰδοὺ ὀλόκληρος ὁ ναός ἀναπτύσσεται εἰς τὴν ὄρασιν. Πανταχοῦ ζητεῖ ὁ ἐκθαμβὸς ὀφθαλμὸς σου ν' ἀνακαλύψῃ μέρος κἂν τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος· ἀλλὰ μάτην ζητεῖ τὸ βῆμα, τὸν ἄμβωνα, τῶν Αὐτοκρατόρων τὸν θρόνον,

(*) Τὸ σχέδιον τῆς Α. Σοφίας ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ 91 φυλλαδίᾳ.

τάς πολυφώτους ἐκ χρυσοῦ λυχνίας, τὸ φρέαρ, τὸ βαπτιστήριον, διότι οὐδὲ ἔχνος αὐτῶν φαίνεται! πανιχαί τινες κανδῆλαι ἐξ ὑέλου, ἀπύκτως ἀπρητημέναι ἀπὸ τοῦ ναοῦ τὰς ἀψίδας, ἀπέχουσι τόπον τῶν ἄλλοτε μεγαλοπρεπῶν χρυσοῦν λυχνιῶν, τῶν δι' ἀργυρῶν ἀλύσεων κρεμαμένων, καὶ συμποσούμενων εἰς ἕξ χιλιάδας, ἀποτελούσας ὠκεανὸν φωτός, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἱστορικῶν. Τὰ μόνυ μεγαλοπρέπειαν τινὰ παρέχοντα εἶνε, τὸ διὰ τὸν Σουλτάνον προωρισμένον θεωρεῖον, καὶ μία ὑψηλὴ ἔδρα διὰ τὸν Μουφτεῆν. Κολοσσαῖοί τινες πίνακες μὲ χαρακτῆρας ἀραβικοὺς σταλίζουσι τοῦ ναοῦ τὰς γωνίας, δύο δὲ τετραῖκι, τοῦ Προφήτου νικηφόρα λάβαρα, ἐπικρέμονται ἐπὶ τῶν δύο βραχιόνων τοῦ θυσιαστηρίου. Στρέφεις κύκλῳ τὰ ἄμματα, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἔχνος τῆς πάλαι δόξης ἀπαντᾷς ἐκτὸς τῶν τεσσάρων Χερουδίμ, τῶν ὁποίων τὰ ὠραία πρόσωπα βαναύσως κατεκάλυψεν ἡ θρησκομανία.

Προχωρεῖς ὀλίγα βήματα, καὶ εὐρίσκεισαι ἀμέσως ὑπὸ τὸν ἀκατανόητον ἐκεῖνον θόλον, καρπύλον ὡς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ μυστηριώδη ὡς τὴν Σοφίαν τοῦ Μεγάλου Τεχνίτου ὅστις τὸν κατασκεύασεν! Ἡ γιγάντειος τοῦ Παντοκράτορος εἰκὼν ἐκ χρυσοῦ ψηφίου κατεργασμένη, ἐφαίνετο ἄλλοτε κυριεύσουσα τὸ μέγα τοῦτο καταπέτασμα. Νῦν δὲ εἶνε χρωματισμένη διὰ κυανῆς βαφῆς πεποικιλμένης ἀπὸ ἀραβικὰ ἐκ χρυσοῦ μονογράμματα.

ὑπὸ τὸν θόλον αὐτὸν εὐρισκόμενος δὲν τολμᾷς πλέον νὰ κινήσῃς τὸ βῆμά σου· ἐδῶ διὰ μίαν στιγμὴν λησμονῶν τὰ κυριεύοντά σε αἰσθήματα καὶ τὰς ἀναμνήσεις σου, προσπαθεῖς νὰ ἀντιληφθῆς τοῦ τεραπίου αὐτοῦ ἔργου, τοῦ τελειότερου ἴσως ἀφ' ὅσα τοιαῦτα κατασκεύασεν ἡ τολμηρὰ τοῦ ἀνθρώπου χεὶρ. Ἐντεῦθεν ὄλας θεωρεῖς τὰς καλλονὰς τοῦ ναοῦ καὶ ἐπιχειρῖζεσαι νὰ καταμετρήσῃς διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ ὕψος, τὴν ἔκτασιν, νὰ λάβῃς ἰδέαν τοῦ σχήματος, νὰ κατανοήσῃς τὴν θαυμασίαν τέχνην δι' ἧς συνάπτονται μετὰ τοῦ θόλου αἱ ἀψίδες καὶ τὰ ἡμιθόλια, ἀκαταπαύστως δὲ ἐρωτᾷς ποῦ στηρίζεται τὸ μέγα βάρος τοῦ μετεώρου αὐτοῦ θόλου, ὅστις διὰ τῶν εἰκοσιτεσσάρων καρπύλων θυρίδων του ῥίπτει ἀνωθεν ὠχρὸν καὶ ὠραῖον φῶς, τὸ ὁποῖον χωρὶς νὰ ἐκθαμβῆ μαγεῖται τὴν θρασιν.

Οὕτως ἐκπεπληγμένος διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην σκηνὴν ἧτις ὄλονεν ἐκτελίσσεται ἐνώπιόν σου, διὰ τῆς τέχνης τὴν καλλονὴν, διὰ τῶν σχημάτων τὴν ποικιλίαν, διὰ τὴν χάριν, τὸ μέγεθος καὶ ἐν γένει τὴν ἀρμονίαν τοῦ ὅλου προβαίνεις πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πτέρυγα, διακρινομένην ἐκ τοῦ μεγάλου ἡμικυκλίου τῆς, τοῦ ὁποίου τὸ ἐκτεταμένον τόξον σχηματίζει κολοσσαίαν παστάδα ἀνωθεν ἕως κάτω· ἐδῶ ἦτο τὸ θυσιαστήριον, σεβαστὸν ἄλλοτε διὰ τὴν ἱερότητά του, πολύτιμον διὰ τὴν τέχνην, διὰ τῶν ἀμρίων τὴν πολυτέλειαν, διὰ τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου καὶ τῶν βαρυτίμων λίθων τὴν ἀφθονίαν. Μάτην ἀναζητεῖς αὐτοῦ σήμερον τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην μεγαλοπρέπειαν, μάτην ζητεῖς τὴν ὠραίαν πύλην, τὸ καταπέτασμα (τέμπλον), τὸ Σύν-

θρονον, τὴν Τράπεζαν τὴν τιμαλφῆ καὶ ἀγίαν, τὰς ἱεράς διηθήρας ἐνθα ἦσαν ἐγγεγραμμένα τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Πατριαρχῶν τὰ ὀνόματα, . . ὄλων τούτων τῶν ἱεροπρεπῶν κειμηλίων φαίνεται γυμνὸν σήμερον τὸ μέρος τοῦτο· ὁ περιεργος δὲ χριστιανὸς ἀνακαλύπτει ἀκόμη ἐντὸς τῆς παστάδος τοῦ θυσιαστηρίου τὴν θείαν μορφὴν τοῦ Ἰησοῦ, ὡς σκιὰν φαινημένην ὑπὸ τὸ χρῶμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐπροσπάθησαν νὰ καλύψωσι τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο μῶρφωμα, καὶ τὰς καρπύλας πτέρυγας τῶν συμπαραστατούντων ἐκατέρωθεν Ἀγγέλων.

Ἄνωθεν δὲ περιζωννύουσι τὸν ναὸν τὰ Καταχόμενα τὰ διαώροφα, ὑψούμενα μεγαλοπρεπῶς ἐν τῷ μέσῳ κιονοστοιχίας πολυτελοῦς, πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁποίας ὄλαι αἱ πόλεις τοῦ ἀρχαίου κόσμου προσέφερον ὅ,τι εἶχον θαυμαστὸν καὶ ὠραῖον· ἐπὶ τῶν εὐρυτάτων αὐτῶν ὑπερίων οἰκουμενικαὶ συνεκρεταῦντο Σύνοδοι εἰς ἄλλους καιροὺς, καὶ ἡμέγευς εὐτεβῶν γυναικῶν παρίστατο εὐλαβῶς εἰς τὴν θείαν μυσταγωγίαν. Ἦδη γυμνὰ καὶ ἐρημα καὶ τετραχηλισμένα, μόνον τὸ μονότονον ἀντηχοῦσι βῆμα τοῦ περιηγητοῦ, ὅστις ἔρχεται νὰ θαυμάσῃ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν!!

Ἀπέναντι τῆς τοιαύτης ἐρημώσεως ἡ εὐσεβὴς περιηγητὴς ἐπιχειρῖζεται ἐν τῇ διανοίᾳ του νὰ συγκρίνῃ τὰ παρόντα μὲ τὰ προγενέστερα. Οὕτως ὁ εἰς συλλογισμὸς διαδέχεται τὸν ἄλλον, καὶ ἡ φαντασία διατρέχουσα ἐν ἀκαρεῖ τῶν αἰώνων τὰ διαστήματα ἀκουσίως σὲ μεταφέρει ἐν τῷ μέσῳ τῆς πανηγυρικῆς ἐκείνης τῶν ἐγκαινίων τελετῆς, καθ' ἣν διὰ βασιλικῆς παρατάξεως καθιεροῦτο εἰς τὴν Σοφίαν τοῦ Θεοῦ ἡ νέα αὕτη Σιών τῆς ὀρθοδοξίας.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΔΙΑΘΟΡΑ.

ΧΡΥΣΙΟΝ ΠΟΣΙΜΟΝ. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπιστεῖετο ἄλλοτε ὅτι τὸ χρυσίον ἀναλυόμενον ἐντὸς ὕγρου τινος γίνεται ποτὸν. Μεταξὺ διαφόρων ἀρχαίων ἐγγράφων εὐρέθη ἀπόδειξις τοῦ ἀλχημικοῦ τοῦ Λοδοβίκου ΙΗ', (τὸ 1483) εἰς ἣν ἀναγινώσκωμεν ὅτι ἔλαβε ποσότητα ἀναλογοῦσαν εἰς 1076 φράγκα ἀντὶ ἐννενηκόντα καὶ ἕξ πλούτων πηλασιοῦ χρυσοῦ, τὸ ὅποσον μεταχειρίσθη εἰς παρασκευασίαν ποτοῦ *aucum rotabile* καλουμένου διὰ τινὰ κύριον.

ΑΡΙΘΜΟΙ. Κακῶς ὀνομάζωμεν τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς ὁποίους μεταχειρίζομεθα ἀραβικοὺς, διότι οἱ ἀραβικοὶ πλὴν τοῦ μηδενικοῦ, δὲν ὀνομαζοῦσι διόλου μὲ τοὺς ἡμετέρους· ἐξ ἐναντίας φαίνεται ὅτι εἶναι ῥωμαϊκοί, καὶ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον αὐτοὺς σημειουμένους ἐπὶ τοῦ ἀβάκου αὐτῶν· τοῦ δὲ ἀβάκου ἡ ἐφεύρεσις ἀποδίδεται κινῶς εἰς τὸν Πυθαγόραν.